

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.26>

УДК 657.633:343.357

Ю. В. Пацкань,

аспірант, Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6940-4907>

К. О. Назарова,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5019-9244>

ФОРЕНЗІК-ДІАГНОСТИКА ТА АУДИТ В МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ШАХРАЙСТВА ТА КОРУПЦІЇ

Yu. Patskan',

Postgraduate student, State University of Trade and Economics

K. Nazarova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Financial

Analysis and Audit,

State University of Trade and Economics

FORENSIC DIAGNOSTICS AND AUDIT IN MINIMIZING FRAUD AND CORRUPTION RISKS

У статті досліджено взаємозв'язок між внутрішнім та зовнішнім аудитом і форензик-діагностикою в контексті забезпечення ефективного управління фінансовими ризиками та протидії шахрайству. Проаналізовано

роль аудиторських процедур у системі виявлення та запобігання корупційним практикам, а також обґрунтовано доцільність інтеграції методів форензик-діагностики в аудиторські процеси. Зосереджено увагу на тому, як взаємодія між внутрішнім контролем, зовнішнім аудитом і форензик-діагностикою дозволяє забезпечити більш повне охоплення ризиків та сформувати ефективну систему превентивного моніторингу.

Запропоновано практичні рекомендації щодо побудови комплексної моделі ризик-орієнтованого аудиту з урахуванням поведінкових та аналітичних індикаторів, що підвищують точність виявлення ознак зловживань і забезпечують прозорість корпоративного управління.

Наукова новизна полягає у системному підході до синергії аудиторських функцій та форензик-діагностики щодо зменшення ймовірності виникнення шахрайських дій і зміцнення довіри до суб'єкта господарювання.

The article provides a comprehensive examination of the synergy between internal audit, external audit, and forensic diagnostics in the context of minimizing financial fraud and corruption risks. The relevance of the study is driven by the increasing complexity of the economic environment, the prevalence of financial data manipulation schemes, and rising stakeholder expectations for transparency and accountability. It is substantiated that while traditional audit procedures remain a cornerstone of financial control systems, they often fall short in detecting fraudulent activity due to methodological limitations, procedural scope constraints, and time-bound execution.

To address these gaps, the integration of forensic accounting tools into modern risk-based audit models is proposed. The use of behavioral and analytical indicators, combined with conventional audit techniques, is shown to enable more effective identification of atypical transactions and potential misconduct, while also supporting the creation of a preventive control architecture. A typology of common fraud indicators in financial reporting is outlined, including manipulation

of revenues, expenses, liabilities, and assets. The role of internal audit is emphasized as the first line of defense, while external audit is highlighted for its capacity to provide independent assurance of governance integrity.

Special attention is given to the coordination among internal controls, external audits, and forensic analysis as a foundation for an integrated risk information system. Practical recommendations are presented for building a comprehensive, behaviorally-informed audit model using digital tools and machine learning to enhance fraud detection capabilities and risk prediction accuracy.

The scientific novelty of the research lies in the systematic conceptualization of audit and forensic diagnostics as mutually reinforcing functions within a unified framework for anti-fraud and anti-corruption monitoring. The article positions audit support not only as a compliance mechanism but also as a proactive tool for fraud deterrence through situational analysis, assessment of management incentive structures, and transactional pattern testing. The results of this study offer a methodological basis for developing transparent corporate governance systems and fostering stakeholder trust, including that of investors, regulators, and the public.

Ключові слова: *форензик-діагностика, внутрішній аудит, зовнішній аудит, оцінка, синергія, шахрайство, ризик, аналіз, контроль.*

Keywords: *forensic diagnostics, internal audit, external audit, assessment, synergy, fraud, risk, analysis, control.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах глобалізації бізнесу, цифровізації економіки та зростання обсягів фінансових операцій особливого значення набуває проблема виявлення та запобігання шахрайству й корупційним проявам. Вітчизняна і міжнародна практика свідчить про зростання рівня економічних зловживань, які не лише завдають значних фінансових збитків, але й підривають довіру до системи

корпоративного управління. У цьому контексті форензик-діагностика в поєднанні з внутрішнім та зовнішнім аудитом виступає як ефективний інструмент підвищення прозорості, забезпечення фінансової безпеки та формування антикорупційної культури в компанії.

Актуальність дослідження зумовлена також потребою у вдосконаленні методичних підходів до оцінки поведінкових ризиків, виявлення атипових транзакцій, підвищення достовірності аудиторських процедур та формування адаптивної системи моніторингу. Синергетичне поєднання форензик-діагностики з класичними аудиторськими підходами відкриває нові можливості для зміцнення внутрішнього контролю, мінімізації ризиків шахрайства та досягнення сталого розвитку підприємств в умовах високої економічної невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика шахрайства, корупції та механізмів їх виявлення традиційно перебуває в центрі уваги світової наукової спільноти. Значна кількість досліджень присвячена інституційній ролі форензик-діагностики як інструменту виявлення фінансових зловживань [1-3]. Вітчизняні науковці, зокрема О. Нестеренко [4], Мартинов А. А., Мартинова Л. В., Сташевська І. В. [5], розглядають форензик не лише як етап постаудиторського реагування, а як проактивний підхід до управління ризиками.

У сфері внутрішнього та зовнішнього аудиту активно вивчається можливість впровадження аналітичних процедур для ідентифікації аномалій, побудови моделей поведінкових ризиків та оцінки доброчесності управлінських рішень [6,7]. Особливу увагу в майбутньому, слід приділити синергетичному підходу, який поєднує аудит, комплаєнс, ІТ-контроль та форензик-аналітику.

Попри значний науковий інтерес до теми, існує недостатність досліджень, які б розглядали інтегровані організаційно-інформаційні моделі в українських реаліях, що враховують цифровізацію бізнес-процесів,

мультиджерельні дані та вплив зовнішніх ризиків. Саме ці аспекти становлять наукову нішу, яку покликане заповнити дане дослідження.

За результатами огляду досліджень і публікацій, незважаючи на значний прогрес у розвитку інструментарію форензик-діагностики та аудиту в мінімізації ризиків шахрайства та корупції, актуальними залишаються проблеми адаптації зарубіжних практик до національних особливостей, впровадження комплексних систем контролю, а також синхронізації внутрішнього й зовнішнього аудиту з процесами цифрової трансформації бізнесу.

Існує об'єктивна потреба у подальшому науковому осмисленні механізмів інтеграції підходів форензик-діагностики у структуру корпоративного контролю, з урахуванням поведінкових факторів, ризик-орієнтованого аналізу та застосування штучного інтелекту. Саме ці напрями залишаються недостатньо розробленими в науковій літературі та потребують поглибленого дослідження. Додатково, варто посилити увагу до створення організаційно-інформаційних моделей, які забезпечують не лише виявлення, а й превентивне управління шахрайськими ризиками в умовах зростаючої економічної невизначеності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретичних та прикладних підходів до інтеграції форензик-діагностики та аудиту як інструментів мінімізації ризиків шахрайства та корупції, а також розробка рекомендацій щодо побудови ефективної організаційно-інформаційної системи превентивного контролю на підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Форензик-діагностика є спеціалізованим процесом виявлення, аналізу та розслідування фактів, пов'язаних із порушеннями в діяльності суб'єкта господарювання, використовуючи методи збору доказів, експертизи та аналізу даних та є важливим інструментом як для керівників, так і для працівників, оскільки допомагає виявити ризики, запобігти шахрайству, захистити репутацію

компанії та забезпечити правову відповідність. Завдяки форензیک-діагностиці у синергії з аудитом керівник суб'єкта господарювання отримує чітке уявлення про поточні ризики, стан фінансової звітності, ефективність внутрішнього контролю на основі, яких приймаються обґрунтовані рішення.

Отже, форензик-діагностика – це не лише засіб виявлення порушень, а й стратегічний інструмент для вдосконалення бізнес-процесів, запобігання ризикам і підтримки репутації суб'єктів господарювання. Для керівника це джерело об'єктивної інформації для прийняття рішень, а для працівників – гарантія чесності, прозорості та захисту від несправедливості та загрозливих умов праці. У сучасному бізнес-середовищі форензик-діагностика у синергії з аудитом є ключовою складовою ефективного управління та сталого розвитку суб'єкта господарювання (табл. 1). Отже, форензик-діагностика у синергії з аудитом у сучасному бізнес-середовищі є високопродуктивним інструментом для зацікавлених осіб, який поєднує традиційний аудит із спеціальними методами розслідування, що допомагають ефективно реагувати на випадки шахрайства, зловживань або інших неправомірних дій. Форензик-діагностика розширює традиційний аудит, додаючи можливість глибокого аналізу порушень і шахрайства.

Вона забезпечує комплексний підхід до управління ризиками та захисту активів компанії, стаючи ключовим інструментом у сучасному бізнес-середовищі. Завдяки своїй здатності розслідувати конкретні інциденти та попереджати майбутні ризики, форензик-діагностика є незамінною для захисту бізнесу та забезпечення його сталого розвитку.

Табл. 1. Переваги запровадження форензік-діагностики у синергії з аудитом для зацікавлених сторін*

Категорія	Переваги для			
	керівника	співробітників	партнерів	інвесторів
Прозорість	- Контроль за дотриманням внутрішніх політик. - Виявлення прихованих порушень	- Захист від несправедливих звинувачень. - Чітке розмежування відповідальності.	- Зменшення ризиків недовіри до компанії. - Прозорість у взаємодії.	- Висока довіра до управління фінансами та бізнес-процесами.
Управління ризиками	- Раннє виявлення шахрайства чи недоліків у системах. - Зменшення репутаційних і фінансових втрат.	- Покращення умов праці завдяки зниженню ризиків.	- Зниження ймовірності втрат у спільних проєктах.	- Мінімізація ризиків інвестування через надійний контроль.
Правова відповідність	- Дотримання вимог законодавства та стандартів. - Уникнення штрафів і судових справ.	- Захист прав співробітників у разі спорів.	- Гарантія законності угод і співпраці.	- Впевненість у правовій «чистоті» компанії.
Ефективність	- Оптимізація бізнес-процесів на основі аудиту. - Зменшення внутрішніх конфліктів.	- Чіткість процесів, що сприяє ефективному виконанню завдань.	- Прогнозованість і стабільність у партнерських відносинах.	- Поліпшення фінансових результатів завдяки ефективному управлінню.
Репутація	- Зміцнення довіри серед клієнтів, співробітників і партнерів.	- Можливість працювати у стабільній і чесній компанії.	- Впевненість у довгостроковій стабільності партнера.	- Збільшення інвестиційної привабливості компанії.
Інноваційність	- Можливість впроваджувати новітні технології контролю.	- Доступ до сучасних інструментів для ефективнішої роботи.	- Використання сучасних рішень у партнерстві.	- Вкладення в інноваційний і технологічно розвинутий бізнес.

*Джерело: розроблено авторами

Сучасні компанії стикаються з великою кількістю ризиків, пов'язаних із цифровими технологіями, глобалізацією та регуляторними вимогами. Запровадження форензик-діагностики й аудиту в діяльність компанії дозволить оперативно реагувати на такі потенційні загрози та ризики, що допомагає керівникам ідентифікувати слабкі місця в бізнес-процесах, які можуть стати основою для шахрайських дій або порушень, слугує інструментом розслідування випадків втрати активів або зловживання ресурсами. Отримана інформація в процесі аналізу внутрішніх процесів та виявлення порушень, дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення, що сприяє ефективному вирішенню внутрішніх конфліктів і призводить до зменшення ризику репутаційних втрат.

Принципово важливо, що завдяки синергії форензик-діагностики й аудиту створюється інтенсивний інструмент для забезпечення фінансової прозорості, мінімізації ризиків, що призводить до підвищення ефективності управління бізнесом. Об'єднання цих підходів дозволяє використовувати сильні сторони обох методик, які не тільки виявляють порушення, а й запобігають виникненню їх у майбутньому. Синергія форензик-діагностики та аудиту дозволяє компанії не тільки забезпечувати прозорість звітності, а й активно запобігати потенційним ризикам, формуючи основу для довгострокової стабільності та розвитку, що робить суб'єкт господарювання більш стійким до зовнішніх та внутрішніх загроз, підвищуючи ефективність його процесів та репутацію серед стейкхолдерів.

Сучасна економіка та економічна ефективність суб'єкта господарювання вимагають підвищення якості внутрішнього і зовнішнього аудиту, щоб їхній вплив на форензик-діагностику був ефективним. Внутрішній аудит повинен виконувати функцію попереджувального контролю, основним завданням, якого є моніторинг ризиків, тестування систем внутрішнього контролю та виявлення слабких місць, тоді як, зовнішній аудит має забезпечувати об'єктивну оцінку фінансової звітності та відповідність суб'єкта господарювання чинним нормативним вимогам.

Злагоджена взаємодія внутрішніх і зовнішніх аудиторів дозволяє створити надійну систему раннього виявлення ризиків шахрайства та фінансових порушень (рис. 1).

Зв'язок між внутрішнім і зовнішнім аудитом з форензیک-діагностикою залежить від особливостей діяльності суб'єкта господарювання та мети перевірок. Обидва підходи мають свої переваги й недоліки, що впливають на ефективність синергії. Синергія внутрішнього і зовнішнього аудиту у форензик-діагностиці забезпечує комплексний та ефективний підхід до виявлення шахрайства, помилок та інших викривлень у фінансовій діяльності суб'єкта господарювання. Поєднання зусиль цих двох видів аудиту дозволяє підвищити якість розслідувань, оптимізувати ресурси та забезпечити точність висновків.

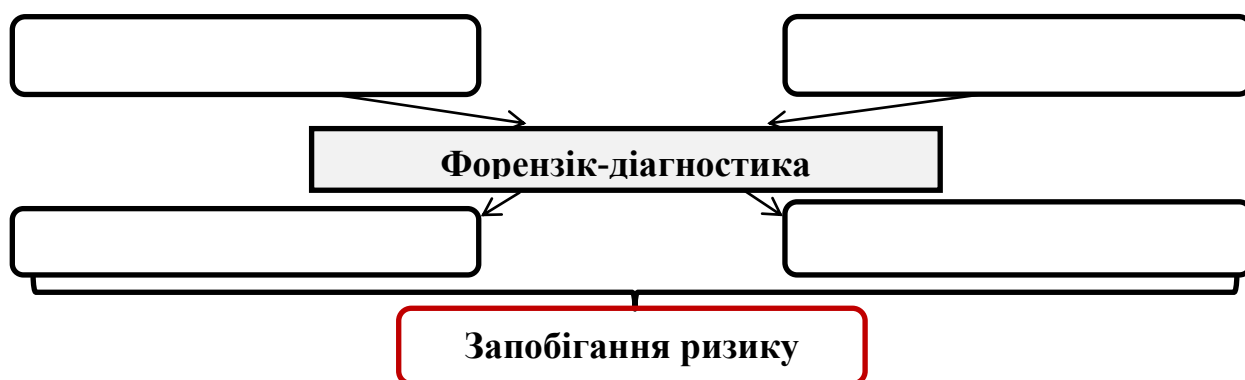

Рис.1. Синергетичний вплив внутрішнього і зовнішнього аудиту на функціонування форензик-діагностики*

**Джерело: розроблено авторами*

Форензик-діагностика виявляє прогалини у внутрішньому контролі, та саме синергія двох аудитів дозволяє розробити реалістичні та ефективні рекомендації для усунення прогалин, а також перевірити їх виконання як у межах поточного періоду, так і в довгостроковій перспективі. Синергія внутрішнього і зовнішнього аудиту у форензик-діагностиці є ключовим фактором ефективного виявлення та попередження шахрайства, завдяки чому забезпечується точність, глибина аналізу та довгостроковий захист від порушень (рис. 2).

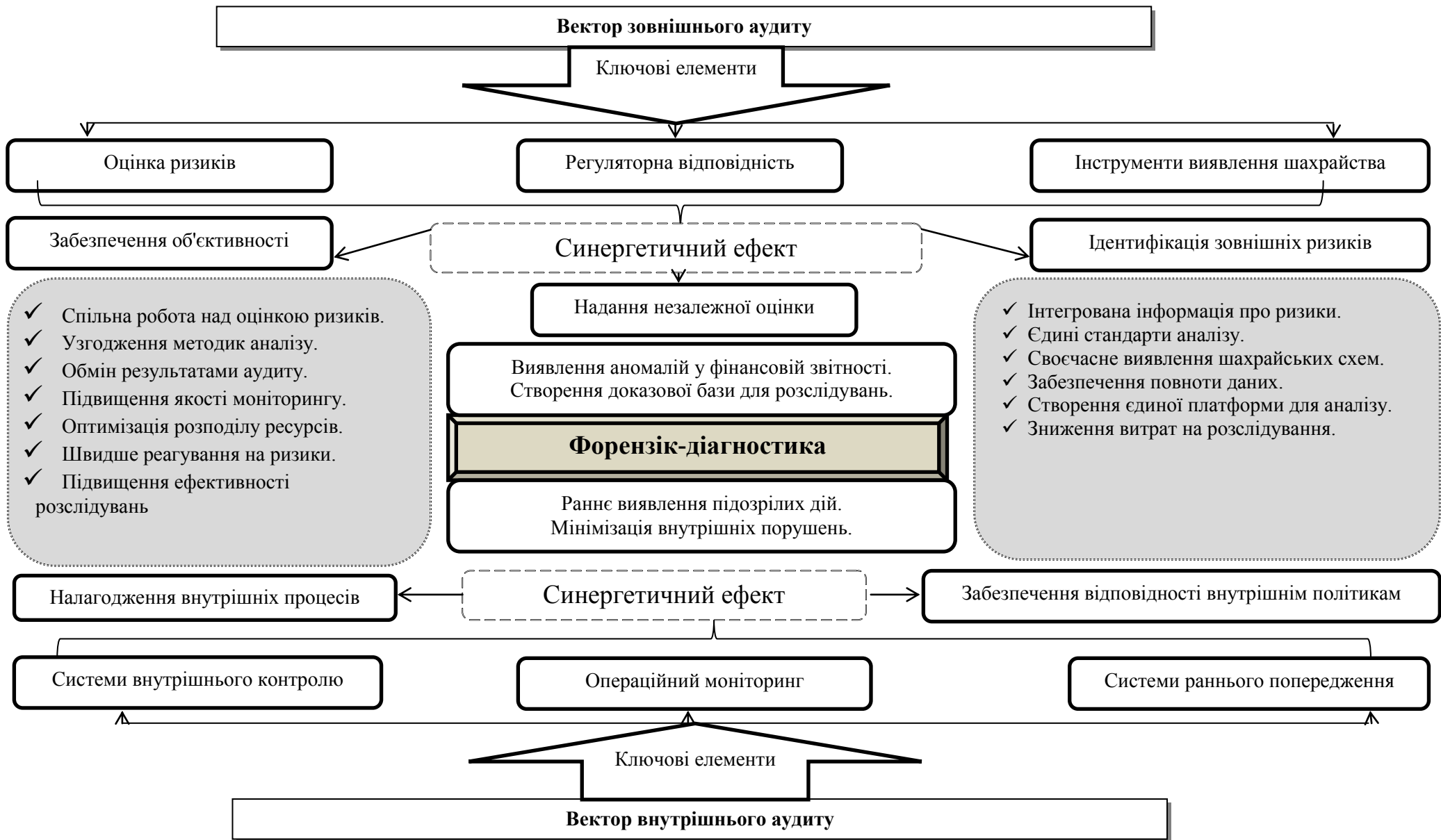

Рис. 2. Двовекторна спрямованість синергії зовнішнього та внутрішнього аудиту на форензик-діагностику*

**Джерело: розроблено авторами*

Спільна синергетична взаємодія внутрішніх та зовнішніх аудиторів дозволяє оптимізувати процес збору даних та підготовки висновків завдяки об'єднанню доступу до інформації та експертного аналізу, що призводить до скорочення часових витрат на розслідування і забезпечує точність результатів, що, у свою чергу, є критично важливим для оперативного прийняття управлінських рішень. Синергія забезпечує всебічний погляд на ризики та проблеми завдяки взаємному доповненню компетенцій.

Внутрішній аудит забезпечує детальне знання внутрішніх процесів і доступ до даних, тоді як зовнішній аудит надає незалежний погляд, використовує передові методики форензик-діагностики та залучає галузеві стандарти. Це сприяє більш точній діагностиці потенційних загроз.

Інтеграція рекомендацій, розроблених у результаті спільної роботи, забезпечує підвищення ефективності системи внутрішнього контролю. Адаптація рекомендацій до реалій суб'єкта господарювання та контроль за їх впровадженням знижують ризик повторного виникнення шахрайства та інших порушень, сприяючи підвищенню корпоративної стійкості.

Таким чином, інтеграція зусиль внутрішнього та зовнішнього аудиту є не лише практичним інструментом для виявлення порушень, а й ефективно обґрунтованим підходом до вдосконалення системи управління ризиками, що базується на принципах точності, глибини аналізу та сталості в управлінні процесами суб'єкта господарювання, оскільки синергетичний вплив формує комплексний підхід до виявлення ризиків шахрайства, що значно покращує якість форензик-діагностики та її вплив на стабільність і репутацію компанії.

Згідно з теорією агентських відносин, ефективний контроль знижує інформаційну асиметрію між суб'єктами управління і власниками бізнесу [5]. Впровадження зовнішнього аудиту створює незалежний контрольний рівень, що підвищує довіру до отриманих результатів. Оскільки саме синергія внутрішнього і зовнішнього аудиту дозволяє поєднати детальне знання бізнес-процесів внутрішніх аудиторів із неупередженим поглядом зовнішніх експертів, а також забезпечити багаторівневу перевірку даних, що мінімізує ризик приховування інформації. Об'єднання зусиль внутрішнього та

зовнішнього аудиту дозволить виявляти приховані схеми шахрайства завдяки інтеграції локальних знань і експертної методології, використовуючи передові методики зовнішніх експертів, такі як аналіз великих даних та ІТ-форензик.

Відповідно до теорії вартості контролю (Cost of Control Theory), інвестиції в ефективний аудит окупаються завдяки економії на втраченій вигоді та мінімізації втрат від шахрайства і неефективного управління.

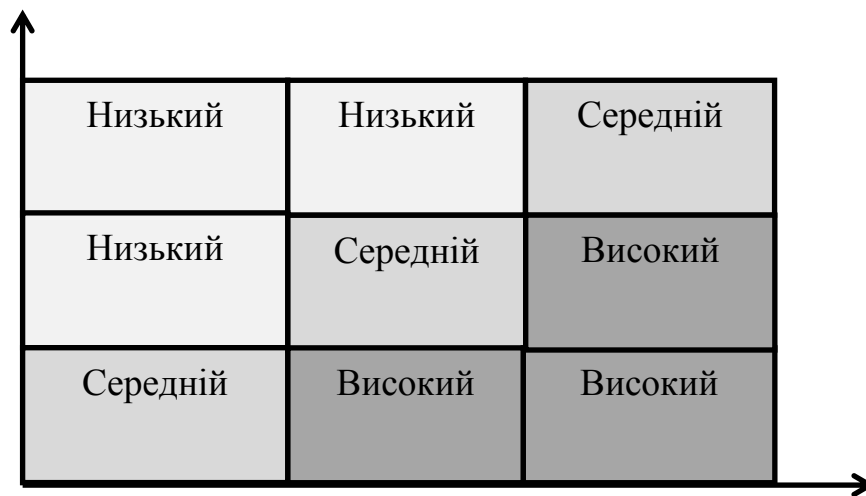
Впровадження синергії внутрішнього і зовнішнього аудиту в рамках форензик-діагностики суб'єкта господарювання передбачає:

- ✓ Зменшення фінансових втрат через виявлення та усунення схем шахрайства.
- ✓ Оптимізацію процесів, яка зменшує операційні витрати (наприклад, усунення дублюючих функцій чи невиправданих витрат).
- ✓ Підвищення точності обліку, що дозволяє краще управляти ресурсами та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.
- ✓ Підсилення гарантії надійності бізнесу суб'єкта господарювання.
- ✓ Мінімізація ризиків співпраці, що відкриває нові можливості для розвитку.
- ✓ Виявлення системних проблем у внутрішньому контролі.
- ✓ Впровадження новітніх практик корпоративного управління на основі рекомендацій зовнішніх експертів.

Форензик-діагностика є трудомістким процесом, який вимагає аналізу багатовимірних даних для виявлення прихованих схем шахрайства, зловживань або відхилень. Внутрішній аудит у форензик-діагностиці забезпечує глибоке розуміння внутрішніх процесів суб'єкта господарювання, а зовнішній аудит додає незалежну оцінку та експертизу. Синергетичний підхід до взаємодії цих двох функцій значно підвищує точність і повноту форензик-діагностики, але водночас створює нові ризики, пов'язані з координацією, конфіденційністю та технічними аспектами.

Ризики, пов'язані з форензик-діагностикою, носять динамічний характер і залежать від інноваційних підходів у корпоративному управлінні суб'єкта господарювання. При оцінці та ранжуванні ризиків у форензик-діагностиці

рекомендуємо використовувати матрицю ризиків, яка слугуватиме інструментом не лише для управління поточних загроз, але й при прогнозуванні майбутніх викликів (рис. 3).

Низький	Низький	Середній
Низький	Середній	Високий
Середній	Високий	Високий

Рис.3. Матриця ризиків форензик-діагностики в синергетичному підході внутрішнього і зовнішнього аудиту*

**Джерело: розроблено авторами*

Матриця ризиків демонструє взаємозв'язок між імовірністю ризиків та їх наслідками у процесі синергетичної взаємодії внутрішнього і зовнішнього аудитів, базується на концепції управління ризиками, яка передбачає ідентифікацію, оцінку та управління ризиками для мінімізації впливу на процес форензик-діагностики та дозволяє швидко визначити найбільш критичні зони ризиків і зосередити ресурси для їх мінімізації. Матриця ризиків є аргументованим інструментом для підвищення ефективності впровадження синергетичного підходу до внутрішнього та зовнішнього аудиту у форензик-діагностиці та забезпечуючи більш надійну і безпечну взаємодію аудиторів, відповідність нормативним вимогам і досягнення стратегічних цілей суб'єкта господарювання. Відповідно до наведеної матриці ризиків запропоновано на основі синергетичного підходу внутрішнього і зовнішнього аудитів будувати матрицю ризиків для впровадження синергетичного впливу на форензик-діагностику (табл. 2).

Табл. 2. Узагальнена матриця ризиків для впровадження синергетичного впливу внутрішнього і зовнішнього аудиту на форензик-діагностику суб'єкта господарювання*

Категорія ризику	Опис ризику	Ймовірність (Н/С/В)	Вплив (Н/С/В)	Заходи мінімізації
Організаційні ризики	Невизначеність ролей і відповідальності між внутрішнім і зовнішнім аудитом	Середня	Високий	Чітке розмежування функцій, розробка угоди про співпрацю та плану аудиту.
	Опір співробітників новим підходам	Висока	Середній	Підготовка персоналу через тренінги, комунікація цінності синергетичного підходу.
	Недостатній доступ до даних через юридичні або адміністративні обмеження	Низька	Високий	Забезпечення юридичних і технічних гарантій доступу до інформації.
Технічні ризики	Несумісність використовуваних інструментів та систем між внутрішнім і зовнішнім аудитом	Середній	Середній	Уніфікація стандартів і платформ для аналізу даних.
	Низька якість або недостатність даних для форензик-діагностики	Високий	Високий	Здійснення попереднього аналізу якості даних, запровадження протоколів збору і валідації даних.
Ризики компетенцій	Низький рівень підготовки співробітників у специфічних аспектах форензик-діагностики	Високий	Високий	Регулярне навчання співробітників, залучення зовнішніх консультантів.
	Відсутність досвіду роботи у синергетичних командах	Середній	Середній	Проведення тренінгів з командної роботи, створення міждисциплінарних робочих груп.
Фінансові ризики	Перевищення бюджету на реалізацію синергетичного підходу	Низька	Середній	Регулярний моніторинг витрат, визначення пріоритетів у витратах.
Юридичні ризики	Порушення конфіденційності даних	Висока	Високий	Дотримання стандартів захисту даних, впровадження NDA (угод про нерозголошення).
	Невідповідність синергетичного підходу вимогам нормативно-правових актів	Низька	Високий	Проведення попереднього юридичного аналізу, співпраця з юридичним відділом.
Ризики взаємодії	Конфлікти інтересів між внутрішнім і зовнішнім аудитом	Середня	Високий	Розробка незалежного механізму розв'язання конфліктів, визначення чітких зон відповідальності.
Стратегічні ризики	Недосягнення очікуваної синергетичної ефективності	Низька	Високий	Постійний моніторинг та оцінка KPI, коригування підходів у разі відхилень.

*Джерело: розроблено авторами

Отже, на основі синергетичного підходу внутрішнього і зовнішнього аудитів побудова матриці ризиків в діяльності форензик-діагностики для суб'єктів господарювання матиме безпосередній вплив як внутрішній так і зовнішній аудити. Зокрема, внутрішній аудит володіє знаннями специфіки операцій, доступом до систем обліку та операційних процесів, здійснює моніторинг контрольного середовища і регулярно аналізує відхилення та ризик-фактори.

В рамках форензик-діагностики, внутрішній аудит може ідентифікувати нетипові транзакції, контрольні порушення, обхід процедур – тобто перші сигнали потенційного шахрайства або зловживань. Його участь дозволяє сформуванню початкового профілю ризику та вузькі місця у контролі, що потім стає основою для дій зовнішніх фахівців.

Зовнішній аудит забезпечує незалежний погляд та оцінку істотності ризиків шахрайства або спотворень фінансової інформації, виконує перевірку на основі професійного скептицизму, застосовує аналітичні процедури, тестування транзакцій та запити до третіх сторін. У контексті форензик-діагностики зовнішній аудит може:

- ✓ Підтвердити або спростувати припущення внутрішнього контролю.
- ✓ Виявити системні ризики, які могли бути ігноровані або замовчувані.
- ✓ Підсилити висновки незалежною експертизою.

Синергетичний підхід до взаємодії внутрішнього та зовнішнього аудитів у контексті форензик-діагностики дозволяє побудувати ефективну матрицю ризиків для підприємства. Внутрішній аудит, маючи глибоке розуміння бізнес-процесів і доступ до операційних систем, виявляє ранні індикатори шахрайства, контрольні порушення та нетипові транзакції. Він формує первинний ризик-профіль і забезпечує оперативний моніторинг.

Зовнішній аудит доповнює цей процес незалежною оцінкою, професійним скептицизмом та методами перевірки – підтверджує або спростовує виявлені ризики, виявляє системні загрози, які могли бути не враховані, та надає об'єктивний висновок. Така інтегрована модель сприяє

зміцненню системи контролю, підвищенню достовірності фінансової інформації та зменшенню ймовірності шахрайських дій у господарській діяльності підприємства.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У межах проведеного дослідження обґрунтовано доцільність посилення ролі форензик-діагностики у системі аудиту шляхом реалізації синергетичного підходу, що поєднує інструменти як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту. Запропонована двовекторна спрямованість синергії дозволяє сформувати багаторівневу систему виявлення, оцінки та нейтралізації шахрайських та корупційних ризиків на підприємстві.

Сформовано матрицю ризиків форензик-діагностики, яка надає змогу ефективно класифікувати ризики за рівнем впливу та ймовірності, що є основою для пріоритезації аналітичних процедур. Також розроблено матрицю впровадження синергетичного впливу аудиторських функцій на процес форензик-діагностики, яка забезпечує методологічну основу для адаптації механізмів контролю до особливостей діяльності конкретного суб'єкта господарювання.

Узагальнення отриманих результатів підтверджує, що застосування синергетичного підходу до форензик-діагностики, заснованого на взаємодії внутрішнього та зовнішнього аудитів, є ефективним інструментом для мінімізації ризиків шахрайства та корупції в діяльності суб'єктів господарювання.

Запропонована матриця ризиків дозволяє систематизувати потенційні загрози, класифікувати їх за рівнем істотності та ймовірності виникнення, а також формувати гнучку систему реагування. Внутрішній аудит виступає як джерело первинної діагностики аномалій, тоді як зовнішній аудит забезпечує незалежну валідацію виявлених ризиків і підсилює ефективність контролю. Синергія цих функцій сприяє не лише виявленню порушень, а й формуванню превентивного механізму захисту фінансової звітності.

Таким чином, побудова матриці ризиків форензик-діагностики, інтегрованої в аудиторське середовище, є обґрунтованим і практично значущим напрямом розвитку системи антикризового управління та корпоративної відповідальності.

Наукова новизна статті.

Обґрунтовано та вперше запропоновано двовекторну модель синергії внутрішнього та зовнішнього аудитів у процесі форензик-діагностики для протидії шахрайству та корупційним проявам. Ця модель забезпечує практичну координацію аналітичних процедур між аудиторами з різним функціональним навантаженням. Завдяки поєднанню оперативного моніторингу (з боку внутрішнього аудиту) з незалежною оцінкою та аналітичними процедурами зовнішнього аудиту, досягається вища точність виявлення нетипових операцій, знижується ризик упущення прихованих шахрайських дій, а також підвищується достовірність аудиторських висновків.

Розроблено матрицю ризиків форензик-діагностики, яка дозволяє класифікувати ризики за рівнем критичності та формує основу для побудови антикорупційного механізму превентивного контролю. Впровадження цієї матриці дозволило:

- ✓ структурувати потенційні ризики в діяльності підприємства відповідно до рівня впливу та ймовірності настання;
- ✓ встановити пріоритетність для аудиторських дій і контрольних процедур;
- ✓ розробити адаптивні алгоритми реагування, що ґрунтуються на поведінкових індикаторах і факторах середовища ризику.

У практичному вимірі це дозволяє мінімізувати втрати від внутрішніх зловживань, запобігати корупційним проявам на ранніх стадіях та формувати прозору систему корпоративного управління.

Література

1. Albrecht, W. S. (2019), *Fraud Examination* [Fraud Examination], Cengage Learning, Boston, Massachusetts, USA. 675p. (Дата звернення: 1 травня 2025).
2. Wells, J. T. (2010), *Forensic Accounting and Fraud Examination* [Forensic Accounting and Fraud Examination], John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey, USA. 560 p. (Дата звернення: 1 травня 2025).
3. Dutta, S. K. (2013), *Statistical techniques for forensic accounting: understanding the theory and application of data analysis* [Statistical techniques for forensic accounting: understanding the theory and application of data analysis], FT Press, Upper Saddle River, New Jersey, USA. 400 p. (Дата звернення: 1 травня 2025).
4. Нестеренко, О. (2024), “Форензик аудит як ефективний засіб протидії внутрішньо-корпоративному шахрайству в умовах війни”, *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, № 5. С. 34-41. (Дата звернення: 1 травня 2025).
5. Мартинов, А. А., Мартинова, Л. В., Сташевська, І. В. (2023), “Форензик як інструмент антикризового управління та протидії правопорушенням у сфері банкрутства”, *Економіка. Фінанси. Право*, № 3. С. 34-41. (Дата звернення: 1 травня 2025).
6. Мисник, К. П. (2022), “Форензик як метод економічних розслідувань: теоретичні засади”, *Економічний вісник Донбасу*, № 3(69), С. 41-46. (Дата звернення: 1 травня 2025).
7. Рябчук, О. Г., Твердун, С. О. (2021), “Форензик як інструмент протидії економічним злочинам та фінансовому шахрайству”, *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, № 40, С. 77-83. (Дата звернення: 1 травня 2025).

References

1. Albrecht, W.S. (2019), *Fraud Examination* [Fraud Examination], Cengage Learning, Boston, Massachusetts, USA.

2. Wells, J.T. (2010), *Forensic Accounting and Fraud Examination* [Forensic Accounting and Fraud Examination], John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey, USA.

3. Dutta, S.K. (2013), *Statistical techniques for forensic accounting: understanding the theory and application of data analysis* [Statistical techniques for forensic accounting: understanding the theory and application of data analysis], FT Press, Upper Saddle River, New Jersey, USA.

4. Nesterenko, O. (2024), “Forensic audit as an effective means of combating intra-corporate fraud in wartime”, *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, vol. 5, pp. 34-41.

5. Martynov, A.A. Martynova, L.V. and Stashevskaya, I.V. (2023), “Forensics as a tool for anti-crisis management and combating offenses in the field of bankruptcy”, *Economics. Finance. Law*, vol. 3, pp. 34-41.

6. Mysnyk, K.P. (2022), “Forensics as a method of economic investigations: theoretical foundations”, *Economic Bulletin of Donbass*, vol. 3(69), pp. 41-46.

7. Ryabchuk, O.G. and Tverdun, S.O. (2021), “Forensics as a tool for combating economic crimes and financial fraud”, *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, vol. 40, pp. 77-83.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2025 р.